2018-19

Impact Factor – 6.261 Special Issue - 124 B Feb. 2019 ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

UGC Approved Journal

Multidisciplinary International E-research Journal

महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती

आयोजक

चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे

बी.पी. आर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, ॲन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज

चाळीसगाव, जि. जळगाव.

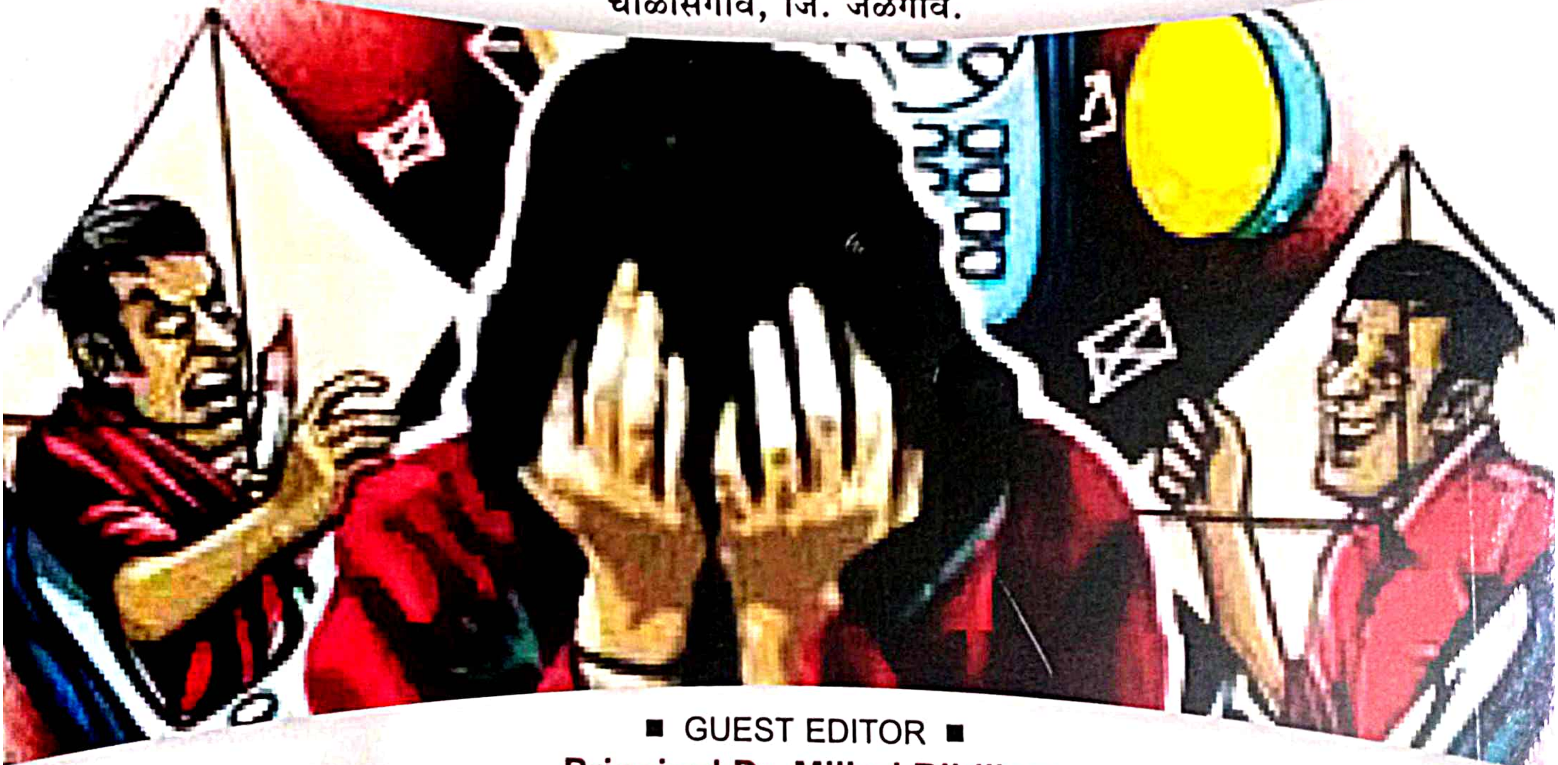

■ GUEST EDITOR ■

Principal Dr. Milind Bildikar

■ EXECUTIVE EDITOR ■

Dr. Dilipsingh Nikumbh

■ ASSOCIATE EDITOR ■

Mr. Ravindra Patil

■ CHIEF EDITOR ■

Mr. Dhanraj T. Dhangar

RESEARCH JOURNEY
MULTIDISCIPLINARY ONLINE RESEARCH JOURNAL

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 6.261
Special Issue 124 B : महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती
ISSN : 2348-7143
Feb. 2019

महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई
यांच्या सहयोगातून
एक दिवसीय राष्ट्रीय परिषद (आंतरविद्या शाखीय)

- आयोजक -

चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे

बी.पी. आर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, अॅन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज

चाळीसगाव, जि. जळगाव.

- विषय -

महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती

१४ फेब्रुवारी, २०१९

संपादक मंडळ

अतिथी संपादक
प्राचार्य डॉ. मिलिंद बिल्दीकर
चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे बी.पी. आर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, अॅन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज, चाळीसगाव, जि. जळगाव.

कार्यकारी संपादक
प्रा. डॉ. दिलीपसिंह निकुंभ
चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे बी.पी. आर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, अॅन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज, चाळीसगाव, जि. जळगाव.

सह संपादक
प्रा. रविंद्र पाटील
चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे बी.पी. आर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, अॅन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज, चाळीसगाव, जि. जळगाव.

मुख्य संपादक
प्रा. धनराज धनगर
एम.जी.व्ही.एस. आर्टस्, कॉमर्स अॅन्ड सायन्स कॉलेज, येवला, जि. नाशिक.

INDEX

No.	Title of the Paper's and Author's	Page No.
०१	मानवाधिकार आणि स्त्री जीवन डॉ. विजय कृष्णराव काळे	००१
०२	ग्रामीण व आदिवासी महिलांचे सशक्तीकरण प्रा. एन.के. जाधव	००३
०३	महिलांची सुरक्षितता – सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती प्रा.डी.एस. उंबरकर	००५
०४	महिला सक्षमिकरणात कायद्याची भूमिका – एक अभ्यास प्रा. सुनिल अजाबराव पाटील	००८
०५	भारतीय संरक्षण आणि महिलांची भूमिका प्रा.डॉ. राजु सिताराम पवार	०११
०६	स्थानिक राजकारणात महिलांचा सहभाग प्रा.डॉ. राजू परभत निकम	०१३
०७	महिला सक्षमिकरण व उपाय डॉ. वसंत पी. राऊत	०१५
०८	महिलांचे सबलीकरण आणि कायदे डॉ. मिना एम. वडगुळे	०१७
०९	महाराष्ट्र विधानसभेतील महिला सहभागाचा अभ्यास प्रा. माधव शं. वाघमारे	०२०
१०	ग्रामीण व आदिवासी महिलांचे आर्थिक सशक्तीकरण प्रा.डॉ. वायसे शामराव भगवान	०२२
११	आदिवासी महिलांचे सशक्तीकरण काळाची गरज डॉ. पिसाळ अनिता संभाजी	०२५
१२	भारतीय राजकारणातील महिलांचे योगदान डॉ. लिंबोळे गणेश मनोहर	०२८
१३	भारतीय संविधानाच्या संदर्भात महिलांचे अधिकार व त्यांची वास्तविकता प्रा. संतोष बुधाजी भावार्थे	०३१
१४	महाराष्ट्रातील स्त्रियांचे दुय्यम स्थान : एक अभ्यास प्रा. शशिकांत दिवाण भामरे, प्रा. प्रभाकर वसंत पगार	०३३
१५	महिला सबलीकरणासाठी शासकीय योजनांचे योगदान प्रा. शशिकांत दिवाण भामरे, प्रा. प्रमोद भरतसिंग पवार	०३५
१६	महिला सक्षमीकरणात बचत गटाची भुमिका प्रा. अजय वासुदेव काटे, प्रा. अंकुश रणजित जाधव	०३८
१७	महिलांचे स्थान व दर्जा प्रा. वाघचौरे अशोक भावराव	०४०
१८	महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी महाराष्ट्र शासनाने केलेल्या उपाययोजना व महिला कल्याणासाठीचे कायदे प्रा. सौ. सुनिता अरविंद जगताप	०४३
१९	राजकीय समानता आणि महिला सक्षमीकरण प्रा. निलेश अशोकराव देवरे	०४६
२०	महिलांची सुरक्षितता आणि स्वयंसेवी संस्था प्रा. गणेश सुखदेव रोडे, प्राचार्य. डॉ.राजधर जयवंतराव टेमकर	०४८
२१	स्त्री सक्षमीकरण : काही कायदे डॉ. स्नेहल संजय मराठे	०५०

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) – 6.261
Special Issue 124 B : महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती
ISSN: 2348-7143
Feb. 2019

स्त्री सक्षमीकरण : काही कायदे

डॉ. स्नेहल संजय मराठे
म.स.गा. महाविद्यालय, मालेगाव कॅम्प, मालेगाव (नाशिक).

महिला सक्षमीकरण करण्याच्या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनाने जून १९९४ मध्ये पहिले महिला धोरण जाहीर केले. त्यात काही सुधारणा करून दि. ५ मार्च २००१ रोजी सुधारित महिला धोरण जाहीर केले. या धोरणात महिलांचा नियोजित सहभाग, त्यांची आर्थिक उन्नती करणे, त्यांच्या क्षमतेचे संवर्धन करणे आणि संरक्षण करणे यासाठी अनुकूल वातावरण निर्माण करण्यावर अधिक भर देण्यात आला. या धोरणाची अंमलबजावणी करण्याच्या हेतूने आतापर्यंत खलील प्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली आहे.

१. महिला सनद करण्याबाबत ३ ऑक्टोबर २००१ रोजी शासन निर्णय काढण्यात आला.
२. जिल्हा परिषदामधील महिला बालकल्याण समित्यांना जिल्हा परिषदेच्या निधीतून १०% रक्कम महिला कार्यक्रमासाठी उपलब्ध करून देण्याचे आदेश देण्यात आला.
३. नगर परिषदा व महानगरपालिकांमार्फत निर्माण करण्यात येत असलेल्या व्यापारी संकुलातील गाळ्यापैकी ३०% गाळे महिला स्वयंसहाय्यता गटासाठी राखून ठेवण्याबाबत आदेश देण्यात आले.
४. सार्वजनिक ठिकाणी प्रसाधनगृहाच्या सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबतचे आदेश देण्यात आले.
५. शाळेच्या परिसरात स्वच्छता गृहाची, पाण्याची सोय उपलब्ध करून देणे.
६. ५०% महिलांनी दारूची दुकाने बंद करण्याची मागणी केल्यास याबाबतची कार्यवाही ३० दिवसात करण्याचे अधिकार जिल्हाधिकाऱ्यांना देण्यात आले.
७. कामाच्या ठिकाणी होणाऱ्या लैगिक सातवणूकीस प्रतिबंध करण्यासाठी उपाययोजना करण्यात आल्या.
८. ग्रामसभेच्या प्रत्येक नियमित सभेपूर्वी महिला सदस्यांची सभा घेण्याबाबत मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ यात सुधारणा करण्यात आल्या.
९. महिला विकासाच्या योजना राबवण्यासाठी महिला आर्थिक विकास महामंडळाची पुर्नरचना करण्यात आली.
१०. महिला विषयक धोरण राबविताना केवळ आर्थिक तरतूद वाढवून परिणामकारकता साधता येणार नाही हे लक्षात घेऊन महिला सक्षमीकरणावर भर देण्यात आला.

स्त्रियांना संरक्षण देणारे कायदे

१. बलात्कारासारख्या अपराधामधील अत्याचार पिडीत स्रीस नाव किवा ओळख देणारी माहिती छापणे किवा प्रसिद्ध करणे कलम २२८ अ
२. स्रीकडे पाहून सार्वजनिक ठिकाणी अश्लील किवा असभ्य हातवारे करणे गाणी म्हणणे – कलम २९४
३. हुंडा मागणे हुंडा प्रतिबंध कायदा १९६१
४. हुंडा बळी कलम ३०४
५. स्रीच्या संमतीशिवाय गर्भपात कलम ३१३
६. स्रीच्या संमतीशिवाय केलेल्या गर्भपाताच्या वेळी स्रीचा मृतू कलम ३१४
७. पत्नीला मारहाण, सामान्य जख्मा कलम ३२३
८. पत्नीला मारहाण व गंभीर जख्मा कलम ३२५
९. स्रीला अवैधरित्या ताब्यात बंद करून ठेवणे कलम ३४०
१०. हल्ला करणे किवा गुन्हेगारी ताकदीचा उपयोग करून स्रीचा विनयभंग करणे कलम ३५४
११. स्री अपहरण ३६३
१२. अल्पवयीन मुलीचे अपहरण कलम ३६४
१३. खून करण्यासाठी अपहरण करणे किवा पळवून नेणे कलम ३६४
१४. विवाहासाठी स्रीला सक्तीने पळवून नेणे, अपहरण करणे, जबरदस्ती करणे

कलम ३६६

१५. अल्पवयीन मुलीना विवाहासाठी पळविणे कलम ३६६ अ
१६. परदेशातून मुली पळवून आणणे कलम ३६६ अ
१७. अल्पवयीन मुलीना वस्तूची चोरी करण्यासाठी पळविणे कलम ३६९
१८. एखाद्या मुलीला किवा स्रीला गुलाम बनविण्यासाठी, विकत घेणे,किवा तिची विल्हेवाट लावणे कलम ३७०
१९. अल्पवयीन मुलीला वेश्या व्यवसायासाठी विकणे कलम ३७२
२०. अल्पवयीन मुलीला वेश्या व्यवसायासाठी विकणे, विकत घेणे कलम ३७३
२१. बलत्कार कलम ३७६
२२. कायद्याने वेगळ्या राहणाऱ्या पत्नीबरोबर संभोग कलम ३७६ अ
२३. आपल्या अधिकाराखाली स्री पब्लिक सर्वंट बरोबर संभोग करणे कलम ३७६ ब
२४. तुरुंगाधिकारी किवा रिमांड होमच्या अधिकाऱ्यामार्फत अधिकारातील स्रीशी केलेला संभोग कलम ३७६ क
२५. एखाद्या रुग्णालयातील व्यवस्थापन सदस्याने रुग्णालयातील स्रीशी केलेला संभोग कलम ३७६ ड

ISSN : 2348-7143
Feb. 2019

२६. कायदेशीर विवाह आहे असे भासवून एखाद्या स्रीला फसवून तिच्या सोबत पुरुषाने राहणे – कलम ३९३
२७. अवैधरीत्या दुसरी पत्नी करणे कलम ४९४
२८. पहिले लग्न लपवून दुसरी पत्नी करणे कलम ४९५
२९. कादेशीर विवाह नसताना विवाहाचा संभारंभ घडविणे कलम ४९०
३०. व्यभिचार कलम ४९७
३१. विवाहित स्रीला गुन्हेगारी प्रवृत्तीने अटकाव करणे किवा घेऊन जाणे कलम ४९८
३२. नवविवाहितेच्या हुंड्यासाठी किवा इतर कारणाने शारीरिक किवा मानसिक छळ करणे कलम ४९८ अ
३३. एखाद्या स्रीचा विनयभंग करण्याच्या हेतूने तिच्याकडे पाहणे, शब्द उच्चारणे, कृती करणे कलम ५०९

बालविवाह कायद्याने गुन्हा

एकवीस वर्षापेक्षा कमी असलेला मुलगा आणि १८ वर्षापेक्षा कमी वय असलेल्या मुलीचा विवाह यास बालविवाह असे म्हणतात. असे विवाह करणे कायद्याने गुन्हा आहे. कलम ३

पोटगीचा कायदा

कलम १८ प्रमाणे हिंदू पत्नीला वेगळे राहून पोटगी मागण्याचा हक्क खालील कारणासाठी दिला आहे.

१. कोणत्याही योग्य कारणाशिवाय नवऱ्याने पत्नीला तिच्या संमतीशिवाय आणि इच्छेविरुद्ध टाकून दिले असेल तर
२. नवरा जर पत्नीला क्रूरपणे वागवत असेल तर (शारीरिक आणि मानसिक)
३. नवरा जर कुष्ठ रोगाने ग्रस्थ असेल तर
४. नवऱ्याची दुसरी पत्नी हयात असेल तर हा हक्क दोन्ही पत्नींना दिला आहे.
५. पतीचे विवाह बाह्य संबंध असेल तर
६. पतीने जर धर्मांतर केले तर

घटस्फोट

स्री कोणत्या कारणाने घटस्फोट घेऊ शकते.

१. प्रतिपक्षाने विवाहानंतर स्वेच्छाने इतर व्यक्तीबरोबर लैगिक संबंध ठेवणे
२. प्रतिपक्षाने निर्दयतेची मानसिक व शारीरिक क्रूर वागणूक देणे.
३. एक वर्ष पती पत्नी विभक्त राहणे
४. धर्म त्याग
५. असाध्य, घृणास्पद कुष्टरोग
६. सन्यास

विधवेला खर्च मिळविण्याचा अधिकार

(हिंदू दत्तक अधिनियम १९५६) जर हिंदू विधवा आपल्या कमाईने किवा संपत्तीतून आपला खर्च भागवू शकत नसेल तर खालील व्यक्तीकडून तिला खर्च मिळू शकतो

१. नवऱ्याच्या संपत्तीतून किवा त्याच्या आई वडिलांच्या संपत्तीतून
२. आपल्या मुलाच्या किवा मुलीच्या संपत्तीतून जर या लोकांकडून तिला खर्च मिळाला नाही तिच्या सासऱ्याना तिचा खर्च द्यावा लागेल.